

FEDA STOJANOVIĆ

Apolitičnost je negativna političnost

Ova predstava je nešto što ne može da vas ostavi indiferentnim, što je dobro i za mene kao glumca, ali i za publiku

- Odigrao sam mnogo uloga. Među njima su bile i one za koje su ljudi govorili - pa, lepo je. Posle toga su otišli na finu večericu, pojedu dobar roštilj, popiju vino i već posle petnaest minuta zaborave šta su gledali. Ova predstava je nešto što ne može da vas ostavi indiferentnim, što je dobro i za mene kao glumca, ali i za publiku", kaže Feđa Stojanović, poznati pozorišni, filmski i televizijski glumac, čija karijera traje četiri decenije.

- Znamo za odijum koji je izazvao čuveni govor Amfilohija Radovića na sahrani Zorana Đinđića. Prisećao sam se tog govora i gledao snimke. Bilo mi je vrlo zanimljivo, ne sam govor, jer sam ga već znao napamet, nego rekacija nekih poznatih ljudi koji su slušali Amfilohijev govor u hramu Svetog Save na sahrani Zorana Đinđića."

Ali, niko od prisutnih nije reagovao..

- E, to je bilo najzanimljivije! Gledao sam krupne kadrove snimaka naših tada vodećih političara, koji su to i danas, i niko od njih nije regaovao! Nijednim pokretom, migom, bar šapatom ili govorom tela nisu iskazivali negodovanje, već su sve to slušali kao da je običan govor sveštenika na sahrani. Zapitao sam se - šta se desilo? Analizirao sam taj govor, u kome je bilo neumesnih rečenica. Neumesno je bilo i to što je govorio o nekim drugim stvarima, a ne o Zoranu Đinđiću. Kada se analizira sa ove distance, poenta čitavog govora

Odsustvo sa premijere

- Rad na ovoj predstavi koštao me je i zdravstvenih problema. Razboleo sam se dva dana uoči premijere i, nažalost, nisam mogao da igram. Negativni pritisak koji me je okruživao, veovatno je uticao na moje zdravstveno stanje, ali mislim da ću celog života žaliti što me zdravlje nije poslušilo da tog dana budem na sceni. Kolege su mi pričale da su, tokom premijere, reakcije iz publike bile i direktno negativne. Možda mi je to odsustvo sačuvalo život. Da sam bio na sceni, iskreno da vam kažem, ne znam kako bih reagovao kad bih u publici video mog kolegu, koga poznajem trideset ili četrdeset godina, kako javno iskazuje negativni stav. Mislim da je to bilo krajnje nekulturno i nekorektno.

je optužba Đinđićevih najbližih prijatelja i kolega. Kada su se prizvali pameti i kada su analizirali taj govor, bili su uvređeni što je Amfilohije njih povredio, što je prstom pokazao na njih. Možda je to moje subjektivno mišljenje i dozvoljavam sebi da nisam u pravu, ali ako se taj govor ozbiljno analizira, videće se u koga je Amfilohije uperio prst. Ipak, Đinđićeve najbliže kolege i danas su vrlo aktivni na političkoj sceni Srbije.

Nije tako čest slučaj u pozorištu da glumac tumači

likove koji su njegovi savremenici, moćne i uticajne jude. Pored toiga, jedini Vi imate lik, odnosno dva lika - Vojislava Koštunicu i mitropolita Amfilohija. Na koji način ste krenuli u rešavanje takvog izazova?

- Obično će svaki glumac da vam kaže - ja sam branio lik. Meditim, ja sam pokušao da ne branim, već da imam neutralan stav prema ta dva lika - niti da ih napadam, niti da ih branim, što je skoro nemoguće. Ne znam koliko je publika to razumela, a

voleo bih da je to neko iz publike uoravo tako shvatio. Najlakše je bilo da ih glumački branim ili da pravim nekakve duhovite asocijacije na račun tih ličnosti, ali ja to nisam hteo. Zaista sam pokušao, što mislim da je glumački veoma nezahvalno, da budem neutralan. To jednostavno, i sada, kada izgovaram tu rečenicu, zvuči kao nemoguće.

Videli smo da pozorište može i da „presuđuje” u naše ime, zbog nas...

- To smo sebi dozvolili i to se veoma retko dešava u pozorištu. Između ostalog, mnogi od mojih kolega počinju svoje iskaze rečenicom - zbog vas smo to uradili!

Šta to zapravo znači?

- To je u kontestu čuvene rečenice Zorana Đinđića kada je rekao da smo mi iznedrili i Slobdana Miloševića i da smo kolektivno krivi za sve što nam se dešavalo. Prema tome, kada neko kaže - ja sam apolitičan, samim ti dokazuje da je čovek koji ne zaslužuje da uopšte egzistira u ovom svetu. On je svojom apolitičnošću dozvolio da se dogode strašne stvari koje su se dogodile svima nama poslednjih nekoliko godina. Ne znam koliko to pozorišno suđenje može da ima dalekosežne posledice ili uticaj na nekoga u publici. Možda će da ostavi neki pozitivni trag. Možda ćemo na kraju da svhatimo da je apolitičnost, ustvari, negativna političnost.

N.Kovačević

ATELJE 212 BEOGRAD

Bili smo dovoljno besni da ostanemo

Feđa Stojanović: U svojoj karijeri, pre ove predstave, nisam doživio negativnu reakciju a priori. Pre nego što je iko išta video i znao, već je ogromna većina ljudi koja prati pozorište imala negativan stav i negativno mišljenje. Čini mi se, da smo radeći predstavu, sami je pojačali. Za mene kao glumca je zanimljivo to što je Oliver osvetlio i publiku i nas. Tako da mi vidimo vas, a vi nas. To je posebno interesantno na samom kraju, kada se mi, uslovno rečeno, klanjamo i kada gledamo publiku. To je prvi put u životu da vidim publiku i znam ko šta misli. To nam se događa redovno kada igramo ovu predstavu. Ima ljudi koji ustaju sa ovacijama, onih koji sede skrštenih ruku i mrze nas, onih koji izađu pre kraja. Na izvođenju pre ovog, jedan gledalac nam je na izlasku „prijateljski“ mahnuo sa izrazom lica „pričajte vi nekom drugom“. Ja se svojim kolegama divim što učestvuju u nečemu zbog čega su bili omrznuti od samog početka. Ja ovu predstavu ne shvatam kao pozorišnu predstavu u klasičnom smislu reči i svako ko dođe da je gleda sa tim očekivanjem, shvatiće da to nije to. Za mene je ova predstava - stav, u kom smo zajedno učestvovali i iza koga stojimo. To nije stav samo Olivera Frlića, već svih nas. Mnoge naše kolege nisu htele da učestvuju u ovome ili su nas napustile. To je takođe njihov stav, protiv koga nemam ništa. Ipak, niko ne može da mi oduzme ovo iskustvo i ljubav prema mladim kolegama, koje su na početku karijere doživle nekulturne i bezobrazne kvalifikacije, koje su stički izdržali.

Branislav Trifunović: Kada smo počeli da radimo na predstavi, svima je jasno rečeno da u svakom trenutku mogu da izađu. Moram da priznam da razumem kolege koje jednostavno nemaju snage da se bore sa ovim. Svima nam je politike preko glave. Mi koji smo ostali smo verovatno dovoljno besni da nismo mogli da izademo. Ne verujem da pozorište ili bilo koje živo biće mora da čuti, a mi možemo da se borimo tako što ćemo izaći na scenu i nešto reći. Iskristili smo tu priliku. U jednom trenutku je Oliver došao na probu i shvatio da se oko predstave dešava mnogo veća

predstava. Bilo je jako stresno. Svi smo se u roku ta dva meseca po pedeset puta posvađali, napuštali probe...i na kraju smo ojačali. Posle premijere smo bili potpuno emotivno ispražnjeni. Sećam se da smo svi u garderobi plakali. Izvukli smo na površinu teme koje su i dalje bolne. I kada me neko pita - zašto ova predstava - eto zato. Zato što kad govorimo činjenice, neko ima problem sa njima. Dakle, imamo ozbiljan problem u društvu.

Ivan Jevtović: Bilo je vrlo naporno i vrlo delikatno od samog početka. Naime, ja sam svojevremeno rekao da sam ljubomoran na naše kolege iz Bosne, koje su sa Oliverom radili predstavu „Otac na službenom putu“. Smatrao sam da bi bio odličan trenutak za ovako nešto, pošto se mnogo toga nagomilalo i mnogo problema se prećutkuje. Ništa u ovoj predstavi nije izmišljeno, a mi se, iz nekog razloga, ne suočavamo sa tim. U nastanku predstave je, vrlo kontrolisano, trebalo da iznesemo svoje stavove i unesemo ih u predstavu koliko god možemo. Neko je mogao, neko nije. Meni je lično, večeras mnogo prijalo da kažem neke stvari.

Miloš Timotijević: Ovo je klasičan politički teatar. Jedino što je bitno je to da je ovakva predstava bila potrebna, ne samo u ovom trenutku, već mnogo ranije. Nije moje da razmišljam u koju će fioku to neko da stavi i da li će da predstavu nazove „politički pamflet“. Moje je da iskazem stav, energiju i da iza svake rečenice stojim. Tako i jeste. Ovaj tekst je Oliverovo dete, ali smo ga mi izveli na pravi put.

Nikola Ljuca, asistent reditelja: Jedna od početnih stvari u razgovoru je bilo pitanje šta je scena i šta je kad glumac ili bilo ko stoji na sceni. Publika veruje svemu što se kaže. Samim tim sve se vraća na antičko pozorište, gde je publika dolazila da od ljudi sa scene čuje nešto što se tiče stvarnosti. Sada imamo poplavu do-

kumentarnog teatra ispovednog tipa, koji koristi svoj životni materijal za nešto što se postavi u scensku fikciju, ali to je i dalje fikcija. To je scena koja ima svoje zakonitosti i opasnosti. Naš moto je bio „etika jednako estetika“. Sukobi koje imamo su na početku izazivani. Ja sam provocirao, da bi se govorilo, da bi se prvo mi sukobili sa svim pitanjima. Zoran Đinđić je simbol, a mi smo morali da kroz rad pročistimo odgovore. Ova tema je sama po sebi šokantna i surova i ništa što glumci urade na sceni publiku ne bi moglo da iznenadi.

Branislav Trifunović: Budućnost pozorišta je grozna. Nama su već objasnili da postoji višak pozorišta, a nema budžeta. Odnos političara prema pozorištu ne postoji. Budžet je svake godine sve manji, dok ne nestane. Jer kome treba kultura...Oni ionako ne razmišljaju svojim mozgom, već funkcionišu po ispitivanju javnog mnjenja. Njih ne zabrinjava što 2,5 posto ljudi u Beogradu ide u pozorište, jer je to procentualno zanemarljivo glasačko telo. Pri tom, oni odlično znaju da je mnogo lakše manipulirati neobrazovanim ljudima.

Milan Marić: Sada sam na četvrtoj godini fakulteta i bojim se za budućnost pozorišta, jer imamo dokaze da je malo kome potrebno, a da drugi mediji preuzimaju vlast. Ljudi koji su za to krivi, vrlo vešto i na fin način peru ruke od svega toga.

Tanja Petrović: Ja se ne bojim ničega. Kada sam upisala fakultet, mislila sam da će sve teći glatko, bez problema. Kako se studiranje bližilo kraju, više sam shvatala šta nam se sprema. U ovom trenutku mogu da kažem da je za mene ovaj proces značio najviše, jer sam najneosvešćenija ušla u ovaj projekat. Nisam imala saznanja niti političke sfere kojima sam se bavila. Naprotiv, trudila sam se da to što više izbegavam tada- bojeći se. Sada sam došla u situaciju da se ničega ne bojim. Svesna sam da smo svi u

problemu, ali verujem da ćemo izlaz pronaći zalaganjem i trudom. Mislim da su nam ovaj rad i generacijska razlika pomogli da svi steknemo novo iskustvo. Stariji da uvide koliko smo mi osvešćeni ili neosvešćeni po pitanju nekih stvari, a mi mlađi da pokupimo iskustva koja nismo imali priliku da proživimo.

Vladislav Mihailović: Mislim da moramo esnafski da se borimo da bismo došli do nečega. Kada shvatimo da pozorište nije pipletar da znamo koliko zarađuje, verovatno će nam biti malo lakše, a situacija će biti jasnija, jer pozorište je nešto drugo.

Tamara Krcunović: Ja sam slobodni umetnik. Razumem ovaj višemesečni razgovor o Ateljeu i o tome šta će se desiti sa glumcima koji tu primaju plate. Ali postoje i drugi, pored njih na platama, čiji se problemi nikada nisu uzimali u obzir. Oni koji primaju te plate imaju sve povlastice, dok za slobodne umetnike ne postoji baš nikakva zaštita. Mislim da je divno što se sada rešila situacija u Ateljeu 212, ali da treba početi razmišljati o tome šta će se desiti sa čitavim sistemom, jer ovako ne funkcionise. Bilo bi divno da sve te moje kolege koje su se izborile za sebe u Ateljeu, sada krenu isto tako da se bore za sve kolege koje nisu na platama. A biti na plati danas u Srbiji, nije odrednica kvaliteta. Volela bih da pričamo generalno o pozorištu i možda uvidimo kako da nam bude bolje...možda time što ćemo da rizikujemo i teramo sebe da napredujemo, a ne da budemo samo funkcioneri glume. Meni je sinonim za umetnost sloboda. Odlazak Kokana Mladenovića neće rešiti sve probleme, jer ih on nije ni doneo. Problem naših pozorišta je to što ne žele da se pomere iz močvare već decenijama. Svi plivamo u toploj vodi i svako razmišlja samo i isključivo o sebi. Nismo mi kao glumci takvi, već je takav svaki čovek na ovoj planeti.

Ana Milošević

BRANISLAV TRIFUNOVIĆ

Suočavanje sa istinom se nije desilo

Mi i danas ne znamo šta je neko radio u naše ime. To mene kao Srbina i čoveka koji voli ovu zemlju i misli da je ovaj narod divan, duboko vređa, kaže Branislav Trifunović

Ima li u srpskom teatru dovoljno hrabrosti i slobode da se direktno progovori o nekim teškim temama?

-Verujem da ima, ali mislim da je autocenzura ono što je u pozorištu najopasnije. Ne govorim samo o političkim temama, mada je politika uvek najškakljivija, već o autocenzuri koja koči sve nas. Čak i u predstavi „Zoran Đinđić“ koja je toliko otvorena, mi smo ponekad pomišljali nemoj to, možda je malo previše, možda je prejako, možda ne treba tako. Kad smo stali i razmislili, zaključili smo da je ovo dovoljno provokativno da bude zapaženo, da nas ljudi čuju, a da nikako ne prekoracimo količinu „bezobrazluka“, pa smo se tek tada nekako opustili i mogli da pametno selektujemo šta će na kraju ostati u ovih sat i deset minuta pozorišta.

Da li si bio u dilemi da prihvatiš ovu ulogu ili da odustaneš od nje?

- Nisam bio ni sekundu u dilemi da prihvatim ulogu. Mada sam u jednom trenutku rada na predstavi bio u dilemi da izađem iz nje. Čak ne zbog politike, nego što je to već toliko postalo mučno. Toliko smo svi mi, koliko god se voleli najviše na svetu, došli u klinčeve, u neke situacije koje nismo mogli da raspletemo, da sam pomislio da je najbolje rešenje da izađem. Kao što je Oliver izašao i vratio se u Zagreb, kao što je i mnogo glumaca izašlo. Bukvalno mislim da nije postojao glumac u predstavi koji nije u jednom trenutku pomislio, možda je ipak trebalo da izađem i da ne idem sa ovim do kraja.

Koliko su u pravu oni koji veruju da su ovakve predstave u funkciji suočavanja sa istinom?

-Suočavanje sa istinom kod

nas se nije desilo. To je laž. Mi i dan danas veličamo ljude koji su zločinci. Juče smo izglasili Zakon o amnestiji koji Miladina Kovačevića, Uroša Mišića direktno pušta na slobodu. Od tih ljudi su pravljani heroji. Taj Miladin Kovačević koji je prebio jadnog čoveka od 45 kila, svojim košarkaškim telom ga gotovo ubio, dovođen je u našu Skupštinu. Uroš Mišić je pokušao da nabije baklju policijacu u usta pa je mesecima bila kampanja navijača „Pravda za Uroša“, general Mladić se i dalje veliča kao heroj. To znači da mi to suočavanje sa istinom nismo doživeli. Mi i danas ne znamo šta je neko radio u naše ime. To mene kao Srbina i čoveka koji voli ovu zemlju i misli da je ovaj narod divan duboko vređa i ne dozvoljavam da me neko poistovećuje, reč je možda gruba, sa govornima koja se kunu da su nešto radili zbog mene, i zbog ove zemlje, i zbog bilo koga drugog. A i dalje se to radi, što je meni toliko tužno, da moram da lajem s oproštenjem.

Do pre dve, dve i po godine bio si u statusu slobodnog umetnika. Sada imaš stalni angažman. Da li je to privilegija?

-Kao slobodan umetnik bio sam slobodniji da biram šta hoću da radim. Plata te štiti toliko da možeš da biraš koliko i šta ćeš da radiš, a sa druge strane gomila mojih kolega koji su stvarno fantastični glumci ne mogu da nađu posao i nemaju mogućnost da biraju uloge. Primorani su da rade da bi preživeli

i onda rade sve i svašta, bacaju svoj talenat u blato, a mi sa tim platama smo kao neki beli medvedi. Upravo zato što dolazim iz statusa slobodnog umetnika

imam mnogo više razumevanja za tu platu koju primam i za ljude koji tu platu ne primaju i ne mogu darade. Kakvo vreme ide, sve manje ćemo imati prilike da pružamo mladim ljudima šansu da rade, jer neće biti para da ih plaćamo, a neki će sa platom moći da odbijaju uloge, da biraju. Kakva god da je ta plata ona nije najmanja u Srbiji i ja mislim da svako od nas glumaca mora da ima empatiju prema društvu u kom se nalazi, da vidi kako žive lekari, profesori, čistačice, kafe kuvarice, dekorateri iz pozorišta. Svi oni zaista puno rade za te plate koje nisu velike i svi imaju važne uloge u našim životima. Mene su mnoge kolege omrzle kada sam govorio da ne mislim da se mi mnogo razlikujemo od bilo kog drugog čoveka koji prima državnu platu. Izuzetno cenim svoj posao i znam koliko je krvav, gadan, i koliko može da bude divan, ali to je posao koji sam ja birao. Kao što je rudar birao ili morao da izabere svoj posao, kao što je lekar izabrao pa u svojim rukama ima po deset života dnevno. Ne mislim da sam značajniji od njih, kao što ne mislim da sam

značajniji od kafe kuvarice ili dekoratera. Uvek ću to misliti i govoriti. Niko me neće ubediti u suprotno.

U poslednje vreme puno radiš na filmu i to kao glumac i producent. Ovih dana si završio snimanje dva filma?

- Pre tri godine sam pročitao dramu „Odumiranje“ Dušana Spasojevića i pozeleo da to vidim na filmskom platnu. Jedina mogućnost je bila da se ja bavim producerskim poslom ...tako da je to posle nekih dve i po godine nenormalnog rada realizovano. Film ćemo gledati sledeće godine. Juče smo završili film „Spomenik Majklju Džeksonu“, Darka Lungulova koji govori o malim herojima koji hoće da učine nešto za svoje mesto ne bi li u njemu zadržali ljude, ali i doveli neke nove. Mislim da su teme ovih filmova manje, više slične, meni važne i o kojima želim da govorim.

Koji posao je kompleksniji – glumački ili producerski?

-Mnogo je teže i napornije biti producent. Ne može se opisati ta količina radosti kad se posao završi. To je takvo olakšanje koje ne može da se meri nikakvim novcem. Ja sam tri godine radio „Odumiranje“ bez honorara, ali nikad nisam pomislio da odustanem. Kad znate koliko stvari treba da obezbedite i uradite da se taj film snimi, često se pitate da li ste normalni što ste i pomislili da je to moguće. Otkad se bavim „produkcijom“ mnogo bolje razumem ljude koji hoće nešto da naprave. Drago mi je da sam to naučio i mnogo drugačije gledam na neke stvari, recimo na novac koji se ulaže u kulturu.

V. Tucović

MILOŠ TIMOTIJEVIĆ

Dokle ćemo bežati od realnosti

Trudili smo se da stvari iznesemo i kažemo baš hronološki, najrealnije moguće, ma koliko one mučne i gadne bile, da iz sebe iscrpimo svu energiju „do koske“ i nismo zazirali ni od čega. Pokušali smo da pogodimo svest građana, da izazovemo bar neku reakciju i u tome smo uspjeli, ma kakva god da je ona.

-Uvek je bilo onih koji su voleli, a i onih koji su kudili dedesete. Sada se ponovo u njih vraćamo i izgleda da ćemo opet to vreme proživljavati, jer ako se samo fokusiramo na kulturu i ulaganja u nju, možemo videti da se sa mrtve tačke nismo ni pomerili više od dvadeset godina, a i pitanje je, da li ćemo se pomeriti u bliskijoj budućnosti. Počeo sam da radim još kao student četvrte godine, 1993. godine, u vreme najveće krize, koja je prisutna, bar u glumačkoj branši i sada, tako da slobodno mogu reći da proživljavamo dedesete još uvek, kaže glumac Miloš Timotijević.

Mnoge uloge kako filmske, televizijske, pa i pozorišne koje ste tumačili obeležili su likovi pripadnika obezbeđenja i vojnika?

-Kada počinjete da se bavite ovim poslom razmišljate o mnogim lepim ulogama o Romeu, Hamletu, ali ne možemo svi igrati takve uloge. Prosto lik, karakter, a i sama pojava dosta vas opredeljuje za pojedine uloge. Mene uglavnom vide kao takvog, kao vojnika i daju mi takve uloge, koje meni lično i leže, a i izgledom i ponašanjem na neki način sam sam sebe okarakterisao kao takvog. Iako sam ih u karijeri imao po prilično, trudio sam se da svakom liku pridem na drugačiji način, da svaki bude različit, da ne asocira na prethodni. Mislim da sam u tome uspevao. Svakom vojniku koga sam tumačio dao sam drugačiju „notu“.

U večerašnjoj predstavi, između ostalih, tumačite i lik pripadnika crvenih beretki. Vojnika ste igrali i u filmu „U

zemlji krvi i meda“ Anđeline Džoli, koji se tiče i detalja prisutnih i u predstavi „Zoran Đinđić“ . Kako tumačite reakcije zajednice na ova dva projekta?

-Sve je to stvarnost sa kojom se suočavamo i svesni smo je, ali mnogi od nas od nje beže, povlače se u sebe, a mnogi moćniji mediji nego što je pozorište, narodu boje sliku u ružičasto i teraju ga u beg od realnosti. Ovoj predstavi smo prišli kao profesionalci. Trudili smo se da stvari iznesemo i kažemo baš hronološki, najrealnije moguće, ma koliko one mučne i gadne bile, da iz sebe iscrpimo svu energiju „do koske“ i nismo zazirali ni od čega. Pokušali smo da pogodimo svest građana, da izazovemo bar neku reakciju i u tome smo uspjeli, ma kakva god da je ona. Od činjenica se ne može pobeći. A i film „U zemlji krvi i meda“ i to je ispričana i stvarna priča, što bežati od nje i skrivati je zabranama. Uloga mi je poverena kao profesionalcu, tako sam joj i prišao. I tom vojniku dao sam drugačiji, ali svoj pečat. Uloge ne dolaze lako, pogotovo ovde. Naravno da je novac, hteli ili ne to priznati, ključ svega, jer od nečega treba živeti i preživeti i omogućiti osnovnu ekzistenciju porodici, ali i ti honorari nisu veliki koliko se misli, bar ne kod nas na Balkanu. Kod nas se rad i profesionalizam, pa i uspeh ne cene ni malo. Uspeh, ulaganje u sebe, rad i požrtvovanost uglavnom ocenjuju i komentarišu oni dokoličari koji po ceo dan ispijaju pića po kaficama, koji uglavnom ništa ne rade, a i ne žele, pa imaju vremena da se bave tuđim životima. Oni

koji su za kulturu čuli jedino kao izraz sa neke televizije da postoji u srpskom jeziku i za koje je pozorište samo jedna zgrada ispred koje se sačekuju da bi otišli u taj kafić da „popiju kaficu“.

Igraliste i u jednom od poslednjih dečijih projekata na televiziji. Da li Vam nedostaju i takvi angažmani i šta je

po Vama glavni problem što ih više nema?

-To je bila takozvana „mala škola matematike“, i to jeste bio poslednji projekat za decu na televiziji. Igram u pozorištu „Boško Buha“ i velika mi je radost i zadovoljstvo da mogu da radim bar negde nešto za decu, koja će sutra biti i publika u velikim teatrima, koja se uče kulturi i svemu onome što je lepo, životu i koji će mnoge stvari vratiti na svoje mesto. Na žalost projekata tog tipa nema na televiziji jer nisu isplativi. Najisplativije je danas da se politička estrada slika, koja mnogo priča i troši narodni novac, a ništa ne radi. Novac je, nažalost, kod njih i oni se sa njim igraju već više od dvadeset godina. Borili smo se protiv toga, ali se nismo izborili i izgleda da nikada nećemo. Svega toga se mnogo gnušam, jer i ja sam pripadao generaciji koja je želela da se stvari promene, da se uredi. Zbog uverenja da je to moguće trpeo sam, kao i mnogi, „batinjanja“ zbog bunta na studentskim protestima, ali očigledno nismo uspjeli da dopremo u srž stvari. Zato kroz pozorište i kulturni život, ma koliko on skroman bio, nastavićemo dalje da budimo svest građana da stvari treba menjati, nazivati ih pravim imenom, a ne gurati ih pod tepih. Treba razmišljati pozitivno da će doći do toga, jer to dugujemo svojoj deci i generacijama koje dolaze. Borićemo se za to kulturom. Verujem da će ona naći svoje mesto uskoro, a kada ga pronade i steknu se uslovi, radiće neko i na drugim medijima nešto za neke nove klince koji tek dolaze.

B. Damnjanović

REČ KRITIKE

Kazalište i njegov narod

Svaki narod, izgleda, ima političko vodstvo kakvo zaslužuje, ali i isto takvo kazalište. Blazirano, neodgovorno, sebično, sebeljubivo i plošno prečesto zna biti ono što nam se servira pod *kvalitetnim teatrom*, sa širokim rasponom estetskih mama-ca koji skrivaju etičke kompromise i snalažljiva *pristajanja* uz maticu. U vremenu u kojem su ekstremne socijalne nejednakosti u središtu opće prihvaćenog društvenog modela, na prostora gdje se ljudi pretvaraju u ovce najprimitivnijim odbljescima teorija *krvi i tla*, treba li uopće patetično snatriti za odgovornim teatrom ili odustati i završiti već uvelike odpočeti postupak prenamjene kazališnih scena u šarmantno staromodnu dependansu televizijskih sapunica? Nakon odgledane predstave „Zoran Đinđić“ Ateljea 212 osjeća se u zraku mješavina neugode i nekog čudnog optimizma – možda suvremeni teatar u regiji i nije tako kilav kakvim se često prikazuje?

Oliver Frlić s „Đinđićem“ je uspio prijeći rampu i ući u sferu aktivnog društvenog djelovanja, a Ateljeova predstava sve je prije nego samo još jedna kazališna premijera koja se umjetničkim sredstvima pokušava baviti s *nama i ovdje*. Medijska haranga i društvena popudbina „Đinđića“

brzo su pažnju s predstave odvukli prema drugom činu odigravanom u kulturnjačkim kuloarima i bespućima internetskih mržnji, ali to i jest Frlićev primarni cilj. Kazalište kao sredstvo političke borbe nije nov koncept, ali je rijetko koji umjetnički opus na ovim prostorima uspio tako upečatljivo iskonstruirati svoj etički stav poput Frlićevog ciklusa koji započinje „Turbofolkom“, a trenutno završava „Đinđićem“. Nakon godina u kojima su mračne gospodare ovdašnjih ratova sa scene uglavnom pratili ugodno uštimani zvuci lijepje književnosti i zakučastih metafora, predstava koja otvoreno i hrabro pokušava teatralizirati bijes i očaj ljudi u čije se ime ubijalo i pljačkalo izgleda poput nasušno potrebnog otrježenja. Tek poslije kritične mase ovakvih predstava, svi skupa smo zaslužili da ponovno pobjegnemo u *teatar*.

Etički čvrsto utemeljena, predstava „Zoran Đinđić“ besprijekorno funkcionira i svojim scenskim ustrojem. Postdramska faktura koja se temelji na razradi korskih dionica premješta težište dramskog sukoba na odnos izvođača i publike, s konstantnim problematiziranjem statusa kazališne iluzije. Glumci u „Đinđiću“ ne stvaraju tenziju na klasičnom odnosu među likovima, već upornim

pozivanjem na aktivan suosnod gledatelja pletu priču kojoj nije cilj otkriti nešto skriveno, nego neuvijenom provokacijom pokušati osvjestiti ključna mjesta *novije srpske istorije*. Pritom se grube i nebrušene slike temeljene na stvarnosti pretvaraju u somnabulni ekspresionistički metež: Amfilohije Radović koji s kalašnjikovom drži govor nad odrom, strastveni poljubac crkve i vojske, kazališno suđenje Koštunici i intertekstualna igra same predstave i njene političke sjene stvaraju cjelinu koju nije lako provariti, ali se nakon nje čovjek može osjetiti barem mrvu slobodniji. Tu osvježavajuću mogućnost slobode prije svih omogućuju članovi glumačkog ansambla predstave, koji su u skladu sa zadacima disciplinirano, ali sa žarom prije svega bili dio grupe, pa ih nema smisla pojedinačno isticati.

Zapjenjeni komentari o Hrvatu koji se „Đinđićem“ Srbima „posrao po glavi“, stavovi koji toj predstavi oduzimaju kredibilitet zbog „političkog pamfletizma“, mišljenja kako se s nacionalnim i vjerskim obilježjima bilo koje države ili konfesije ne treba igrati, pa čak i cinični stručni prikazi koji su „ovakvog, samo boljeg“ Frlića već ohoho puta vidjeli svjedoče o ne tako optimističnoj činjenici

piše: Matko Botić

– zametci *kolektivnog nesvjesnog* koji je omogućio političku instrumentalizaciju naroda s ovih prostora još su uvijek živi i pravilno uskladišteni, s neograničenim rokom trajanja. Frliću se može predbaciti narcisoidnost, povremeno i površnost u obradi tema, može mu se zamjeriti na recikliranju vlastitih predstava, može mu se do sutra nabrajati dramaturške nedosljednosti i plakatne prezentacije stavova. Ali uz sve spomenuto, nitko mu ne može osporiti činjenicu da je prvi smogao snage i muda da na ovako žestok način kazalište pokuša pretvoriti u društveno odgovornu ustanovu. Ključno pitanje pritom nije da li se sam Frlić u tim pokušajima „istrošio“ već – jesu li „Đinđićem“ i drugim Frlićevim tetarskim *činovima pobune* stvoreni uvjeti za nove proboje kazališne hrabrosti i za svježja lica, kojima teatar neće biti tek puko utočište od surove stvarnosti? Odgovor na to pitanje ne smije se dugo čekati.

REČ PUBLIKE

Krivi ili nevini?

Marko Spasić, penzioner:

– Posle ovakve predstave ne znam šta bih rekao. Probudila je u meni vrlo negativna osećanja. Patriota sam, mnogo me je pogodilo to da se po državnim simbolima povraća, da se zastava svoje zemlje koristi kao krpa za brisanje podova, da se ruglu izvrcé nacionalna himna. Penjanje na hram pred kraj predstave, podsetilo me je na snimke Šiptara koji su rušili, spaljivali

i lomili krstove hramovima na Kosovu. Dokle ćemo više da povijamo glavu, da priznajemo krivicu i izvinjavamo se?

Đorđe Ilić:

Naša realnost. Mnogo smo pričali i još uvek pričamo o svim pobrojanim stvarima u predstavi, ali ništa ne dovodimo do kraja, ništa od ovoga nismo uspjeli da rasvetlimo, da određene kaznimo. Sve me ovo mnogo pogađa, sve vreme stojimo u mestu, a život prolazi pored nas.

A ovako će biti, sve dok jednu po jednu stvar ne počnemo rešavati do kraja.

Marija Đokić, ekonomista:

– Mučno. Dokle ćemo više pričati priče, iste priče, daj da ih rešimo, da ih pamtimo, ali da nastavimo dalje. Život teče i nemojmo više živeti u prošlosti. Crna je. Neispričana. Ali daj da gledamo malo i ka „dugi“ koja nas možda kao narod još negde tamo čeka. Ostavimo prošlost za sobom, pamtimo ljude po stvarima koje su činili, ne globalizuj-

mo činjenice i red bi bio da se pomerimo sa mrtve tačke.

Milena Bošković:

– Ne znam šta da kažem. Poštovalac sam lika i dela Zorana Đinđića. Krivo mi je što je ceo napredak zemlje stao sa odlaskom čoveka ideja i dela, a za njegov odlazak, mislim da nisu odgovarali najodgovorniji ljudi. Predstava gađa u stomak. Krivi smo za sve činjenice koje su na sceni iznete i moramo se svesno suočiti sa tim, jer bez toga, teško ćemo moći dalje.

B.D.

IVAN JEVTIČ

Iniciramo novu energiju

Srbija je oduvek imala političko pozorište, makar u formi komedije. Želim da govorim o nasilju, jer me je uvek plašilo. Mene su izbacili iz prodavnice zbog tamnog tena, kaže Ivan Jevtič

Šta će promeniti ova predstava? Da li očekujete domino efekat, pojavu jednog novog talasa angažovanih političkih predstava u Srbiji ili će se završiti sa Zoranom Đinđićem?

-Godinama pre nismo imali ništa tako beskompromisno u pozorištu. Od 2000- godine propuštene su silne sezone, bačene silne pare pogotovo u beogradskim pozorištima i tek sada se sa pravom energijom, pravim stavom, jasnim imenima i situacijama, neuvijeno razračunavamo sa nekim stvarima. U Srbiji je neophodno političko pozorište jer je oduvek i postojalo, bar u formi komedije. Devedesetih ste imali masu ljudi sa ogromnom energijom da nešto naprave, promene, sada su potpuno nestali. Neki ljudi su iskoristili tu močvaru, nepostojanje talasanja, mirovanje i pravili neke kobajagi kritičke predstave koje su u stvari bile mlohavne. Od proletova ova predstava je pokrenula pravljenje nove takve predstave Zlatka Pavlovića u Novom Sadu. Nadam se da ćemo

obići celu Srbiju da damo inicijativu i motiv nekim klincima da na sličan način možda i radionički, progovore o svojim problemima i da se sa njima suoče. Nadam se da će se još nešto desiti. Puno ljudi je zainteresovano za priču o nasilju i nenasilju.

Nasiljem ste se i vi večeras bavili?

-Ovo je priča kako se jedan narod sili da čini neke loše stvari. Mene je uvek plašilo nasilje. Kada sam bio mali, izbacili su me iz jedne prodavnice na Novom Beogradu jer su zbog mog tamnog tena mislili da sam ciganin i da ću nešto da ukradem. Kako ne postoji, kulturna, niti bilo kakva politika ili svest o tome šta nam se preko medija i interneta svakodnevno servira, tako nam se nasilje iz dana u dan povećava. Mi se sa tim ne suočavamo i zato nam se svakodnevno dešavaju strašne crne hronike. Zato trenutno spremam sa kolegama jednu predstavu o vršnjačkom nasilju „Zato što te se plašim“, u privatnoj produkciji, koja se neće igrati kao komercijalna

predstava u pozorištu već u školama i dvorištima. Pozorište bi moralo kao i svi drugi vidovi umetnosti da leči probleme.

Čini se da publika večeras nije imala problem sa pljuvanjem i povraćanjem po najvećim nacionalnim i verskim simbolima. Da li vam to zameraju ili su već svi svesni da su ti simboli odavno potrošeni i ispljuvani od duge upotrebe i zlo-upotrebe?

-U izgledu je i ta mogućnost ali zameraju nam to što radimo sa tim simbolima. Mislim ipak da je večeras publika dostojanstveno primila čvrge od nas. U Beogradu publika vrlo nepristojno i neloyalno izlazi sa predstave i ako su osvetljeni i mi ih jasno vidimo. Ovde su ostali do kraja.

Da li je „uputstvo“ Olivera Frlića zašto se bavi novijom političkom istorijom Srba neophodno da biste zadržali publiku do kraja, ili neka vrsta odbrane autora i svih vas od mogućih nacionalističkih napada?

-Programski deo ispred zavese koji radi Bane Trifunović, trebalo je da radimo svi. I taj prolog jeste zapravo zamišljen kao odbrana ali i priprema publike na ono što će videti i čuti. To su ti kablovi istine. Iskreno, nezadovoljan sam nereagovanjem publike. Očekivao sam intimno da će biti mnogo slobodnija jer smo zbog tog svetla svi zajedno na pozornici. Retko se dešava prava reakcija i to pokazuje koliko smo postali mlohavi, apatični. Želeo sam reakciju poput one na izvođenju Svetog Save 90-tih, kada su napali Žarka Lauševića. Skandal koji će posle ukazati na neki problem.

Ipak bi trebalo da budete ponosni na prisluškivanje. To pokazuje da pozorište nije sasvim bez uticaja.

-To je bilo pred izbore. Nisam siguran za naš uticaj, ali potencijal nam jeste veliki i bilo bi jadno da to ne uvidimo.

Mirjana Petrović

SLOVENAČKI UNIVERZITETSKI PROFESORI O PREDSTAVI ZORAN ĐINĐIĆ

Direktno i brutalno

Bez simbola, već rečima i neverbalnim znacima progovaraju brutalnošću, ali takvo je vreme i to se htelo prikazati bez metonimije i drugih metaforičnih sredstava, rekla nam je prof. dr Vida Medved

Šest profesora sa Univerziteta u Kopru boravi nekoliko dana na Međunarodnom skupu koji organizuje Učiteljski fakultet u Užicu. Izrazili su želju da pogledaju predstavu Zoran Đinđić i podele svoje utiske. Složili su

se u jednom, da se i njihov naučni rad u velikoj meri bazira na onome što su videli u predstavi i da su je doživeli vrlo emotivno, do suza.

Prof. dr Vida Medved sa Pedagoškog fakulteta Univerziteta u

Kopru, profesor je didaktike slovenačkog jezika i književnosti, rekla je za naš Bilten:

-Boravimo nameđunarodnom skupu na Učiteljskom fakultetu u Užicu, puno se družimo i saradjujemo. Sa ovim fakultetom već nekoliko godina, razmenjujemo iskustva i predstavljamo svoje referate iz različitih pedagoških oblasti, što nam svima jako koristi. Drama u školi - bila je moja tema na ovogodišnjem skupu, jer je drama inače, moja velika ljubav. Govorila sam o tome kako deca vole dramu u okviru književnosti za mlade i kako je rado pripremaju u školi. Sjajno je što svake godine dolazimo u vreme Festivala i pogledamo neku

predstavu, ljubaznošću našeg kolege profesora Branka Popovića koji nam obezbedi karte. Prošle put smo gledali Buđenje proleća Olivera Frlića i kao i večerašnja, obe predstave su fantastične, jako provokativne, duboke, i jednako direktne. Bez simbola, već rečima i neverbalnim znacima progovaraju brutalnošću, ali takvo je vreme i to se htelo prikazati bez metonimije i drugih metaforičnih sredstava. Neke scene su bile jako emotivne, scene igrane na usporen način koji ostavlja bez daha, jako su me dirnule.

Prof. dr Julka Lipčnik Vodopivac, profesor pedagogije na koparskom Univerzitetu kaže:

-Često idem u ljubljansku Dramu i pratim šarenolik repertoar od ozbiljnih do laganijih stvari. Bavim se znanošću i često mi prijaju laganije predstave. Inače bavim se nasiljem u školama i na sličan način kao večeras Frlić, ako smem tako reći, izbacila sam na predavanjima u Užicu jednu bombu o nasilju. Ako nam je društvo nasilno i deca su. Ko je kriv za to, jesmo li mi učitelji, pedagozi, odgojitelji? Odakle da počnemo? Mislim da smo večeras na jednoj simboličnoj razini dobili odgovor i na to pitaje.

M.P.

O PREDSTAVI

Danas ispred naslova Buđenje proleća nije potrebno stavljati upozorenje koje bi na sadržaj drame pripremlilo publiku bojažljivog srca i slabog duha. Izvesnu dozu opreza ipak treba zadržati jer se sa Vedekindom ne da računati na laku notu.

Na stranu to što se čovečanstvo već dugo vrti u vrzinom kolu gde i najužasnije stvari imaju izvesnu dozu lepote, odnosno, gde i najveće nesreće imaju svoj plemeniti razlog postojanja, jedina stvar koja se nije promenila od vremena kada je drama nastala pa sve do danas, jeste moralisanje (ono je inače po Vedekindu najunosniji posao na svetu).

Likovi u drami kreću se u okvirima koje bi jednostavno mogli opisati kao svakodnevnu društvenu praksu unutar zajednice. Tu je porodica, tu je škola, tu je crkva. Pored toga što se ove institucije koje polažu pravo na autoritet nad pojedincem po pitanju pipavih tema (nekada, a i sada) najradije služe precutkivanjem (ili „dobronamernim savetom“ da je najbolje ponašati se kao da se nigde, nikada, ništa nije dogodilo), hvatanje u koštac sa njima ne može da prođe bez ožiljka.

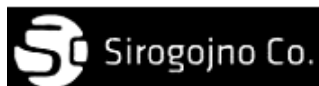
To je jasno i Vedekindovim junacima koji se na različite načine odvažuju da udare na fundamentalne zabrane, prvenstveno na one koje se tiču slobode, seksa i smrti. Da li ih to u kontekstu današnjeg vremena čini pobunjenicima ako se uzme u obzir da su današnji pobunjenici, u najvećoj meri, samo potvrda Sistema čija struktura zahteva povremeno kršenje pravila da bi Sistem mogao da bude potvrđen. Ta bitka je unapred izgubljena. Bitka protiv agonije vremena i opijenosti smrću, takođe. Umesto da se okomimo na pozorište svog doba, na impotentne stvaraoce i publiku koja voli da misli da zna da misli, pre nego što uđemo u raspravu oko toga šta je ispravno a šta ne, valjalo bi da ustanovimo kakvi smo mi sami. Da budemo oštri prema sebi, pobunjeni protiv sebe, protiv gubljenja u lenjosti, razvratu i maštanju. Onda ćemo (uz malo sreće) imati manje predrasuda prema skeletima konvencija.

Slobodan Obradović

министарство културе републике србије

GRAD UŽICE

Impol · Seval

MONTAŽNO PROIZVODNO
PREDUZEĆE A.D.
za projektovanje i izvođenje
termo i hidro instalacija i
postrojenja

31000 Užice, Nikole Pašića 38, 031/512-655

ПУТЕВИ АД

VEČERAS

NARODNO POZORIŠTE UŽICE

BUĐENJE PROLEĆA

Frank Vedekind

Režija: Martin Kočovski

Dramaturg:	Slobodan Obradović
Scenograf:	Marijana Zorzić Petrović
Kostimograf:	Julijana Vojkova Najman
Muzički saradnici:	Folkin
Lektor:	dr Dejan Sredojević
Dizajn grafike na scenografiji:	Uroš Savić
Asistent kostimografa:	Tamara Bušković

IGRAJU:

Vendla/ Gđa Brgman:	Tijana Karaičić
Vendla/ Gđa Brgman:	Dragana Vranjanac Ljubojević
Melhior/ Gdin Gabor:	Nemanja Jovanović
Melhior:	Goran Šmakić
Moric/Ernst/ Gdin Štifel:	Branislav Ljubičić
Moric:	Vladimir Kurčubić
Fani Gabor:	Bojana Zečević
Marta/Rektor:	Ana Bretšnajder
Ilze/ Čovek sa maskom/ Vedekind/ Godar/ Bentli/ Luis/ Monteno/ Kočovski/ Obradović i drugi:	Andrijana Simović
Tea:	Danica Ljubičić
Hans/ Paroh:	Dušan Radojičić

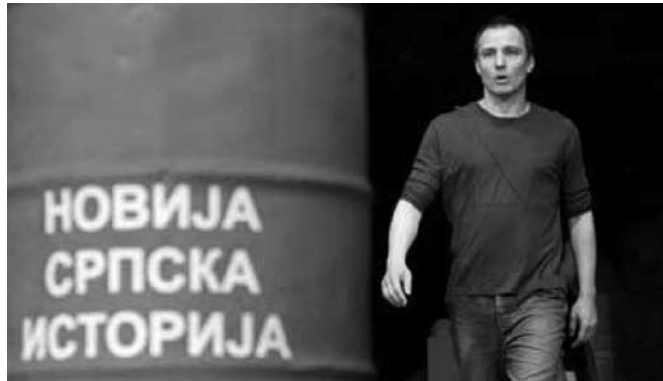

Пише: Zoran Jeremić

Da je sakupljač narodnih umotvorina čiča Rade Poznanović slušao „Seks pistols“, danas bi se zvao dr Drinkman. Ovako, moj prijatelj, Zoran Filipović, poznati užički antropogeograf na potezu od Trga partizana do Kec bara, nosi autorska prava za „Drinkmanov zabavnik“, čudesan rečnik koji bi koristio i Stanislavu Vinaveru tokom prevođenja „Gargantue i Pantagruela“. U tom lucidno zajebantskom vokabularu naš etnopanker beleži jednu narodnu zagonetku. Pa kaže: „Otud ide dr muduč, ili lezi da mu daš, ili beži kako znaš.“ Do kraja teksta neću vam otkriti rešenje zagonetke.

A meni se dr muduč za trenutak ukaza kao sinoćnja predstava „Zoran Đinđić“

Ateljea 212, pozorišta koje je ovih dana ostalo bez upravnika-drmudača. Ja, čitalački publikume, sinoć legoh i dadoh (mislim na aplauz), a razmišljao sam kako da pobegnem, nije da nisam. Ne iz revolta, protesta, osude, već od muke katarzične. Činjenice koje ova predstava iznosi važnije su od svakog njenog obrazloženja. Istovremeno, ova predstava je i politički čin, svojevrsni čas anatomije. Kao takva, ona zaseca duboko u patologiju

društvenog tkiva, pa je iluzorno očekivati da reagujemo samo kao pozorišna publika, jer sinoć nismo samo to bili. Bili smo ravnopravan učesnik predstave, svi do jednog, od livrejisanog Milije na ulaznim vratima do onih koji kroz ta

vrata sinoć ne prodoše, jer na odlučni festivalski boj ne dođoše.

Kako je moguće da činjenice koje smo mali milion puta čuli (ko je hteo da čuje) poređane u zbiru jedne pamphletske predstave zvuče kao da ih prvi put čujemo? Odgovor se krije u majstorstvu i odvažnosti Olivera Frlića i, ne manje važnoj, hrabrosti glumačkog ansambla da uperi prstom u smrtonosni patetični hekleraj travestiranih nacionalnih ore-

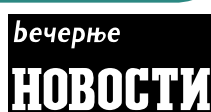
u pozorištu imao veću pedagošku vrednost...

Je l' ono Volter reče da su pošteni ljudi, koji misle, kritičari, zlobnici su satiričari, a pokvarenjaci pišu pamflet? Biće da je Oliver Frlić pokvarena poštenjačina, a da smo mi pošteni pokvarenjaci. Kako god da jeste, bio je to najčudniji apaluz koji sam doživeo u užičkom pozorištu. Prethodio mu je najkošmarniji, najmučniji i najduži minut tišine u istoriji ovog festivala, možda i ovog pozorišta. Ako neko treba da dobije Ardaliona za najbolju mušku, žensku i sporednu ulogu na ovogodišnjem festivalu, onda je to užička publika. Da nema takve publike, ne bi bilo ni ovakvog festivala. Neko će opet reći da nema ovakve publike ne bi bilo ni ovakvih predstava. Ne znam. Možda. Gde mene nađe to da pita!

Umalo da zaboravim, rešenje zagonetke je san. A potentica ovog nemuštog tekstića koji napisah posle „pijane noći 1918“ sa članovima najužeg rukovodstva Užičke književne republike može da se sažme i u aforizam Rada Jovanovića: „San je da sve ovo sanjamo“.

OCENA PUBLIKE

CNP Podgorica i Grad teatar Budva:	
RIBASRSKE SVAĐE	3,83
Kamerni teatar 55 Sarajevo i Udruženje Kontakt:	
SUMNJA	4,34
Atelje 212:	
ZORAN ĐINĐIĆ	4,16

DUNAV GRUPA
DUNAV OSIGURANJE
GLAVNA FILIJALA UŽICE

Izdaje Savet XVII Jugoslovenskog pozorišnog festivala Užice 2012.

Uređuje redakcijski odbor: Radojka Popović - urednik, Nenad Kovačević, Verica Tucović, Mirjana Petrović, Ana Milošević, Bogdan Damjanović, Zoran Jeremić, Matko Botić.

Tiraž: 500 primeraka • štampa Grafoprint Užice - grafoprint@open.telekom.rs